Χαρά Ανδρεΐδου: «Οι εξελίξεις στο χώρο της εκπαίδευσης είναι εξοργιστικές, ακατανόητες, καταστροφικές»

Συνέντευξη
στη ΔΕΜΟΝΙΑ ΒΑΣΒΑΝΗ

Τέσσερις εκπαιδευτικοί, ένας άνδρας και τρεις γυναίκες, μαθαίνονται καθημερινά το ίδιο δρομολόγιο για να μεταβούν στον τόπο εργασίας τους. Σταδιακά θα αναπτυχθεί μεταξύ τους μια φιλία που θα περάσει πολλά στάδια.

Αυτά συμβαίνουν στο δεύτερο μυθιστόρημα της Χαρής Ανδρεΐδου με τίτλο «Ημερολόγια Διαδρομών» (εκδ. Ψυχογιός) που θα παρουσιαστεί την Παρασκευή 9 Αυγούστου και ώρα 21.00 στο Βιβλιοπωλείο της Ελένης Θεοδωρίδου στην Αστροβάλτα. Η συγγραφέας και εκπαιδευτικός μίλησε στον «Τ.Θ.» για το βιβλίο της, για τις σχέσεις που κείνται ένας μικρόκοσμος με δίκτυ του κοδικες, αλλά και για τα δύο συμβαίνουν το τελευταίο διάστημα στην εκπαίδευση – η ίδια αναφέρει πως τείνει να πιστέψει ότι «πρόκειται για οργανωμένο σχέδιο εξωθέλωσης, εξοχρείωσης και τελικά εξόντωσης ενός ολόκληρου λαού, στερώντας του το πολίτιμο αγαθό της παιδείας».

-Ο ήρωας στο βιβλίο σας υποστηρίζει πως η φιλία ανάμεσα σε έναν άνδρα και μια γυναίκα μπορεί να πάρει κάθε μορφή. Η πραγματικότητα διαφέρει; Κατά πόσο μπορεί να υπάρξει φιλία ανάμεσα σε μια γυναίκα και έναν άνδρα;

-Πιστεύω πως η φιλία, όπως όλες οι σχέσεις, μπορεί να πάρει άπειρες μορφές, να έχει αναρίθμητες αποχρώσεις, αμέτρητες διαβαθμίσεις. Κάθε σχέση είναι ένας μικρόκοσμος με δικούς του κώδικες, που ορίζονται από αυτούς που τον δημιουργούν, από τις ανάγκες τους, τις αλήθειές τους, τις αντοχές τους, και εξελίσσεται συνεχώς, με μια δική του δυναμική. Όλα αυτά μπορεί να μην είναι μη-κατανοητά για τους άλλους, τους εκ' έξω. Αποκτούν νόημα και υπόσταση μόνο μέσα στο πλαίσιο της κλειστής ομάδας που τα δημιούργησε και τα αποδέχτηκε. Όπως λέει και ο ήρωας του βιβλίου μου, «το όρια είναι κάτι πολύ προσωπικό, δεν ορίζονται a priori. Τα όρια ανάμεσα σε δύο ανθρώπους ορίζονται μόνο από τους ίδιους και αίρονται ζωνά και ζωνά, μόνο από τους ίδιους, μέσα από τις καταστάσεις που ζουν».

-Πώς γεννήθηκε η ιδέα;

-Από τότε που απέκτησα συνείδηση του εαυτού μου, είμαι συλλέκτης. Μεθοδικός, επίμονος, ενδόμυχος, συλλέκτης εικόνων, στιγμών, ιστοριών, σκέψεων, συναισθημάτων. Συλλέγω ό,τι περάσει από τον δρόμο μου, ό,τι εμφανιστεί μπροστά μου, το μαζεύω μέσα μου και το αφήνω να τριγυρνάει εκεί, ώσπου να έρθει η ώρα του, να το βγάλω από την αφάνεια και να αρχίσω να το μελετάω, να το αναλύω, να ζω μαζί του. Από αυτές τις ενδελεχείς αναλύσεις προκύπτουν τα θέματα των βιβλίων μου. Στα Ημερολόγια ήθελα να παρατηρήσω, να αναλύσω την πορεία μιας σχέσης, ανάμεσα σε άτομα του ίδιου και διαφορετικού φύλου, το πώς η σχέση αυτή παίρνει διάφορα μονοπάτια, πώς τελικά οι ήρωές μου κατοφέρνουν και τη διαχειρίζονται ώστε να αποφύγουν τις αναμενόμενες κακοτοπιές, τη χειρόνα στη ζωή τους, την εξελίσσουν σε κάτι γενναιόδωρο και ανακουφιστικό, όπως είναι κάθε φιλία. Ήθελα να τους φέρω αντιμέτωπους με την έννοια της φιλίας, του έρωτα, του χρόνου και του τραγικού ή εκφυγτικού στη ζωή τους και να τους αφήσω να επιλέξουν ο καθένας τον δρόμο του.

-Υπάρχαν αναγνώστες που σας είπαν ότι θα περίμεναν μια διφορετική εξέλιξη στην υπόθεση; Φοβηθήκατε μια συντηρητική ίσως μερίδα του κοινού;

-Όλοι όσοι ξεκινούν να διαβάζουν το βιβλίο, εκτός από τους ανθρώπους που είναι κοντά μου και ξέρουν τον τρόπο που σκέφτομαι, διαβάζοντας τα πρώτα κεφάλαια περιμένουν την αναμενόμενη εξέλιξη στη σχέση των ηρώων, αυτή που τα κοινωνικά στερεότυπα μάς έχουν μάθει να θεωρούμε δεδομένη σε ανάλογες καταστάσεις. Σοφνιάζονται με την εξέλιξη και περισσότερο ξαφνιάζονται με το τέλος της ιστορίας. Εγώ όμως πιστεύω ακράδαντα πως ο καθένας μας έχει τον δικό του τρόπο να τιθασεύει, να διαχειρίζεται τη ζωή του. Αν η ψυχή μας είναι ανοιχτή μπορούμε να πάρουμε το καλύτερο από τους άλλους και να τους δώσουμε κι εμείς το δικό μας καλύτερο κομμάτι, χωρίς στεγανά και πρότυπα. Γράφοντας το βιβλίο το ανέφτιφα πως ίσως κάποιοι αντιδράσουν στην εξέλιξη της σχέσης των ηρώων, χωρίς βέβαια αυτό να με κάνει να αλλάξω τον ρου της ιστορίας μου. Τελικά όμως όλοι δείχνουν να κατανοούν τον τρόπο που οι ήρωές μου διαχειρίζονται τη σχέση τους, και έχω επικοινωνήσει ήδη σχετικά με μια ευρύτατη γκάμα αναγνωστών. Και αυτό είναι πολύ ελπιδοφόρο, και ενδεικτικό του ότι συνήθως μόνοι μας και εκ των πρότερων εγκλωβιζόμαστε σε εξωθεν κανόνες, χωρίς να δώσουμε στη ζωή μας τις ευκαιρίες που της αξίζουν.

-Τι ρόλο έχουν οι λέξεις στη ζωή σας;

-Από πάντοτε είχα μια μεγάλη ευκολία και μια μεγάλη αγάπη για τις λέξεις, για τον λόγο. Από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου έχω τη συνήθεια, την αμμανή κυριολεκτικά, να περιγράφω εξαντλητικά μέσα μου το κάθε τι που βλέπω, που ακούω, που νιώθω. Ποτέ ένας ουρανός με σύννεφα δεν είναι για μένα απλώς ένα συννεφιασμένος ουρανός. Είναι ένας ουρανός ανήσυχος, ταραγμένος, χαμηλός, απειλητικός, ανταριασμένος... Με γοήτευε πάντοτε ο γραπτός λόγος, οι άπειρες δυνατότητες που προσφέρει, οι απαρσελάγιστες διαφορές που μπορεί να αποδοσει, οι διαφορετικοί τονισμοί, τα παιχνίδια που μπορείς να κάνεις με τις λέξεις. Ο γραπτός λόγος είναι το δικό μου μέσο για να εκφραστεί, για να κρατήσω την ισορροπία στη ζωή μου. Γιατί συνήθως οι πράξεις μου και οι καθημερινές μου κουβέντες – όπως και όλων μας, πιστεύω - είναι τόσο μετρημένες, παραφρεμένες, ενώ τα γραπτά μου, ελεύθερα, ταξιδιάρικα, είναι το αντίπαλο δέος στη μετρημένη με τη μεζούρα και το αλφάδι και το υποδεκάμετρο ζωή μου, ζωή μας.

> «Πιστεύω πως η ανάγνωση ενός βιβλίου πρέπει να ανεβάζει τον αναγνώστη ένα σκαλοπάτι παραπάνω σε όλα τα επίπεδα»

-Αισθάνεστε περισσότερο εκπαιδευτικός ή συγγραφέας;

-Αισθάνομαι πολλά πράγματα συγχρόνως μαζί, όπως όλοι μας. Θεωρώ πως ο καθένας μας έχει μέσα του άπειρους εαυτούς, όχι ρόλους, εαυτούς, και κάθε φορά, ανάλογα με τις συνθήκες και με το τι έχει ανάγκη ο συγκεκριμένος άνθρωπος να δείξει, να εκφράσει τη συγκεκριμένη στιγμή, ένας εαυτός του βγαίνει μπροστά, επιβάλλεται στους υπόλοιπους, φαίνεται στους άλλους. Μέχρι να περάσει η στιγμή και να έρθει η σειρά ενός επόμενου. Η πολυπλοκότητα κάθε ενός ανθρώπου ξεχωριστά είναι ίσως ό,τι πιο γοητευτικό και προκλητικό αντιμετωπίζουμε σ' ολόκληρη τη ζωή μας.

-Πώς σχολιάζετε τις τελευταίες εξελίξεις στο χώρο της εκπαίδευσης;

-Έχω μια ευρύτατη γκάμα προσδιορισμών για να τις χαρακτηρίσω: θλιβερές, εξοργιστικές, ακατανόητες, ανεπιτελεσματικές, καταστροφικές... Τείνω να πιστέψω πια κι εγώ πως πρόκειται για οργανωμένο σχέδιο εξωθέλωσης, εξοχρείωσης και τελικά εξόντωσης ενός ολόκληρου λαού, στερώντας του το πολίτιμο αγαθό της παιδείας.

-Πότε αποφασίσατε να ασχοληθείτε με τη συγγραφή;

-Παρόλο που πάντοτε είχα μια μεγάλη ευκολία με τον γραπτό λόγο και το να γράφω, κάθε είδους κείμενα, μου έδινε μεγάλη ευχαρίστηση, δεν σκεφτόμουν να γράψω ένα μυθιστόρημα, δεν φανταζόμουν τον εαυτό μου συγγραφέα. Εστόσο ο άνθρωπος, ο κάθε άνθρωπος, εξελίσσεται μέσα απ' αυτά που ζει, αλλάζει, ασκεπά άλλες δυναμικές, άλλες ανάγκες και δυνατότητες. Έτσι ήρθε το πλήρωμα του χρόνου και για μένα, πριν από τέσσερα χρόνια. Το γράψιμο του πρώτου μου βιβλίου ξεκίνησε σαν μια απλή καταγραφή σκέψεων, αισθήσεων, συναισθημάτων. Η διαδικασία ήταν τόσο γοητευτική που τη συνέχισα για πολλές μέρες κι όταν μετά ξαναδιάβασα τα γραπτά μου, θέλησα να τα μοιραστώ και με άλλους. Εκείνη τη στιγμή γεννήθηκε μέσα μου η ιδέα ενός βιβλίου. Επινόησα τη σχέση ενός άνδρα και μιας γυναίκας και με την ιστορία αυτή «έντυσια» ό,τι είχα γράψει μέχρι τότε, δίνοντας μορφή στο πρώτο μου βιβλίο, το «Η αγάπη είναι πόλεμος». Όταν σταμάτησα να γράφω ένιωθα καλά, ένιωθα ανάλαφρη, ανακουφισμένη, χορτάτη. Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι από κει και μετά θα ξεκινούσε μια άλλη διαδικασία, το ίδιο ενδιαφέρουσα και προκλητική, αυτή της έκδοσης του βιβλίου και του μοιράσματος με τους αναγνώστες. Όλη αυτή η διαδικασία είναι για ανακουφιστική, λυτρωτική, ψυχοθεραπευτική, και από τη στιγμή που ξεκίνησε μέσα μου απέκτησε μιαν ασυγκράτητη ορμή που δεν σταματάει πια μπροστά σε τίποτα, με κρατάει συνεχώς κοντά της. Συνεχίζω να γράφω και νιώθω πραγματικά τυχερή και ευγνώμων γι' αυτό που μου συμβαίνει.

-Ποιοι οι αγαπημένοι σας συγγραφείς;

-Οι αγάπες είναι πολλές, και από την ελληνική και από τη ξένη λογοτεχνία, και από τη σύγχρονη και από την παλιότερη, ως τα αρχαία κείμενα. Δεν έχει νόημα να αναφέρω συγκεκριμένα ονόματα, δεν θα ήταν και δίκαιο. Θα πω μόνο πως με γοητεύουν οι συγγραφείς που κάνουν μια σωστή, λεπτολόγα και ακριβοδίκαιη χρήση της γλώσσας, εκμετελλευόμενοι τις άπειρες δυνατότητες που τους προσφέρει ο γραπτός λόγος, καθώς επίσης και οι συγγραφείς που σκύβουν πάνω από τους ήρωές τους και προσπαθούν να τους καταλάβουν και να βγάλουν στην επιφάνεια τον βαθύτερο εαυτό τους. Δεν μου αρέσουν τα πρόχειρα και τα αυτονόητα. Πιστεύω πως η ανάγνωση ενός βιβλίου πρέπει να ανεβάζει τον αναγνώστη ένα σκαλοπάτι παραπάνω σε όλα τα επίπεδα.

-Ποιο βιβλίο διαβάζετε αυτό το διάστημα;

-Το «Τον συγγραφέα!» του David Lodge. Είναι ένα καταπληκτικό βιβλίο που αναφέρεται στον Henry James και είναι τόσο διορατικό στην κατανόηση των λεπτόκερκων αποχρώσεων του ψυχισμού και της συμπεριφοράς του ήρωα και τόσο αριστοτεχνικό και λεπτολόγο στη χρήση της γλώσσας, που με έχει γοητεύσει.

-Και τα σχεδιάζετε για το μέλλον;

-Το τρίτο βιβλίο είναι ήδη έτοιμο και θα εκδοθεί στις αρχές του επόμενου χρόνου. Συνεχίζω να γράφω και σκοπεύω να ζω μια όσο το δυνατόν συνειδητή ζωή, όσο μου το επιτρέπουν οι ανάγκες μου και οι αντοχές μου. Δεν είναι εύκολο να ζεις...